

Голас Радзімы

№ 38 (1764)
23 верасня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

17 верасня споўнілася 70 гадоў Герою Сацыялістычнай Працы, правадзейнаму члену АН БССР, старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі, народнаму паэту Беларусі **Максіму ТАНКУ**. Выдатны грамадскі дзеяч, чалавек цікавага лёсу, адзін з буйнейшых нацыянальных паэтаў, чье імя стаіць у непасрэднай блізкасці з імёнамі вялікіх беларускіх песняроў Купалы і Коласа, сустракае свой юбілей у росквіце творчых сіл. [Пра юбіляра расказваюць матэрыялы, змешчаныя на 6—7-й стар.].
Фота Ю. ЗАХАРАВА.

ПАДЗЕІ · ЛЮДЗІ · ФАКТЫ

САВЕЦКА-
ПАЎДНЁВАІЕМЕНСКІЯ
ПЕРАГАВОРЫ

У Маскве з 13 па 16 верасня з афіцыйным дружальным візітам знаходзіўся Генеральны сакратар ЦК Іеменскай сацыялістычнай партыі, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Народнага савета Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі Іемен, Прэм'ер-Міністр НДРІ Алі Насер Мухамед.

Адбыліся перагаворы, на якіх разглядаліся актуальныя праблемы сучаснай міжнароднай абстаноўкі і ў першую чаргу становішча на Блізкім Усходзе.

Па выніках перагавораў прынята сумеснае камюніке.

Генеральны сакратар ЦК Іеменскай сацыялістычнай партыі, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Народнага савета, Прэм'ер-Міністр НДРІ А. Н. Мухамед 15 верасня ў Крамлі ўручыў Генеральному сакратару ЦК КПСС, Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжневу вышэйшы ўзнагароду Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі Іемен — ордэн «Рэвалюцыі 14 кастрычніка». Як адзначыў А. Н. Мухамед, гэтай узнагароды Л. І. Брэжнеў удастоены за асабісты ўклад у справу развіцця і ўмацавання савецка-іеменскай дружбы, падтрымкі барацьбы народа ў імя новага жыцця і ажыццяўлення мэт рэвалюцыі, а таксама барацьбы арабскіх народаў супраць імперыялізму і сіянізму, падтрымку нацыянальна-вызваленчага руху, за шматгранную і нястомную дзейнасць у справах нарошчвання барацьбы ў імя прагрэсу, сацыялізму і міру ва ўсім свеце.

ДЗЕЛАВІЯ СУВЯЗІ

СУПРАЦОЎНІЦТВА Ў ГАЛІНЕ
ТРАНСПОРТУ

У Мінску праходзіла VIII пасяджэнне пастаяннай рабочай групы па транспарту савецка-балгарскай міжрадавай камісіі па эканамічнаму і навукова-тэхнічнаму супрацоўніцтву. Савецкую дэлегацыю ўзначальваў намеснік старшыні Дзяржплана СССР В. Бірукоў, балгарскую — міністр транспарту Народнай Рэспублікі Балгарыі В. Цанаў.

У 1980 годзе была прынята праграма супрацоўніцтва ў галіне транспарту паміж СССР і НРБ, разлічаная да 1990 года. З таго часу значна павялічыліся аб'ёмы перавозак, устаноўлены непасрэдныя кантакты паміж падобнымі міністэрствамі, сумеснымі намаганнямі ўмацоўваецца матэрыяльна-тэхнічная база ўсіх відаў транспарту дзвюх краін.

На пасяджэнні былі абмеркаваны пытанні, звязаныя з далейшым развіццём паромных зносін паміж чарнаморскімі портамі СССР і НРБ, удакладненнем транспартна-тэхналагічнай схемы перавозкі грузаў, намечаны мерапрыемствы, накіраваныя на стварэнне сумеснага савецка-балгарскага аўтатранспартнага прадпрыемства, паглыбленне і расшырэнне супрацоўніцтва ў галіне транспарту.

В. Цанаў быў прыняты другім сакратаром ЦК КПБ У. Бровікавым.

Была падкрэслена важная роля прадпрыемстваў транспарту рэспублікі ў паспяховай рэалізацыі працоўнымі заданняў адзінацатай пяцігодкі. Указвалася на неабходнасць далейшага развіцця, умацавання і расшырэння ўзаемавыгадных дружальных сувязей аднацітных калектываў Беларускай ССР і Балгарыі ў рамках комплекснай праграмы СЭУ.

Кіраўнікоў дэлегацыі В. Бірукова і В. Цанава прыняў Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў.

СІМПОЗИУМ ФІНСКІХ ФІРМ

Сімпозіум фінскіх фірм «Сарлін» і «Стрэмберг», арганізаваны пры садзеянні Гандлёва-прамысловай палаты БССР, адбыўся ў Мінску.

«Стрэмберг» — вядучы фінскі вытворца электратэхнічных машын. Фірма пастаўляе абсталяванне для вытворчасці, перадачы, размеркавання і спажывання электраэнергіі для электрастанцый, прамысловасці і транспартных сродкаў. Гэта трансфарматыры, электрарухавікі, сістэмы размеркавання электраэнергіі, аўтаматыкі і аховы.

Значную частку дзейнасці акцыянернага таварыства «Стрэмберг» складаюць работы па электрыфікацыі спецыяльных суднаў, закупленых Саветам Саюзаў у Фінляндыі. Для лясной прамысловасці СССР фірмай пастаўлены многарухавковыя прывады для папяровых машын, размеркавальныя канструкцыі, індикатары дэфектаў папяровага палатна, а таксама камплектныя сістэмы электрыфікацыі папяровых фабрык.

Важнейшы праект па супрацоўніцтву — гэта стварэнне 12-воснага доследнага электравоза. Гэты гігант магутнасцю 11 000 кілават будзеца для Байкала-Амурскай магістралі.

Праішоўшы сімпозіум — працяг актыўнага і плённага супрацоўніцтва краін.

3 ВІЗИТАМ У БЕЛАРУСЬ

ДЭЛЕГАЦЫЯ З КУБЫ

У Мінску знаходзілася кубінская дэлегацыя на чале з міністрам унутранага гандлю і паслуг Рэспублікі Куба Мануэлем Віла Соса. Гасцей прыняў намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР С. Пілатовіч.

Члены дэлегацыі пабывалі на перадавых прадпрыемствах гандлю і бытавога абслугоўвання сталіцы. У ходзе гутаркі з міністрам гандлю БССР М. Макаедам адбыўся абмен думкамі па пытаннях далейшага ўдасканалення гандлёвага абслугоўвання насельніцтва.

Кубінскія гоесці наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

УЗНАГАРОДЫ

ПРЫЗНАННЕ ЗАСЛУГ

За вялікія заслугі ў развіцці савецкай літаратуры, плённую грамадскую дзейнасць і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння народны пэтра Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Ленінскай прэміі Максім Танк узнагароджан ордэнам Леніна.

За заслугі ў навукова-педагагічнай дзейнасці і

ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння загадчык кафедры Брэсцкага педагагічнага інстытута, пісьменнік Уладзімір Калеснік узнагароджан ордэнам Дружбы народаў.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

У турыстычнай паездцы па Народнай Рэспубліцы Балгарыі пабывала група маладых перадавікоў вытворчасці Мінскага трактарнага завода. На працягу дваццаці дзён яны знаёміліся са славымі мясцінамі балгарскай сталіцы, сустраліся з рабочымі Карлаўскага трактарнага завода, пабывалі ў курортных гарадах Чарнаморскага ўзбярэжжа.

Першаму на Гомельшчыне перапрацоўчому прадпрыемству — Кармянскаму льнозаводу споўнілася паўстагоддзя. Сёння рэканструяваны і комплексна механізаваны цэхі за адну змену перапрацоўваюць больш шасці тон трасты. Вытворчымі магутнасцямі завода дазваляе штогод даваць каля сямі тысяч тон сыравіны. У гэтай пяцігодцы пачнуцца работы па будаўніцтву новага завода. Акрамя галоўнага вытворчага корпусу і цэхаў, будуць узведзены бытавыя памяшканні, кацельня, сталовая, рабочы пасёлак на 120 сямей.

На Віцебскай бройлернай фабрыцы ўступіў у строй новы цэх, разлічаны на апрацоўку трох тысяч штук птушак у гадзіну. Новая вытворчасць — цэлае прадпрыемства. Тут зманцэвана чатыры паточныя лініі. За гадзіну выконваецца 16 аперацый — ад першапачатковай апрацоўкі да ахаладжэння. Адсартаваная прадукцыя паступае ў халадзільныя камеры, дзе адначасова захоўваецца 250 тон мяса. З адходаў вырабляецца мясакасявая мука.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

У калгасе «Запаветы Ільіча» Аршанскага раёна сёлета надзіва ўрадзіў лён. З кожнага гектара земляробы атрымліваюць амаль па восем цэнтнераў вална і насення.
НА ЗДЫМКУ: церабленне льну.

РЭПАРТАЖ АБ ЭКСПЕРЫМЕНЦЕ БЕЛАРУСКІХ ЭНЕРГЕТЫКАЎ

ВЫСОКАЕ НАПРУЖАННЕ

Упершыню ў краіне электрамэнтэры Мінскага прадпрыемства электрасетак пачалі рамонты ліній электраперадач Мінск — Новалукомль пад напружаннем трыста трыццаць тысяч вольт...

Бетонныя ногі апоры надзейна ўраслі ў зямлю. На вялізных плячах — сталёвыя каромыслы з бліскучымі гірляндамі ізалятараў, а пад імі — тугія струны правадоў. Магутная, нябачная сіла заталіла ў іх. Яе хоціць, каб прывесці ў рух адначасова тысячы станкоў, гнэць па магістралях сотні паряздоў, мільёнамі лямпачак успыхнуць у кватэрах. І што чалавек перад такім акіянам энергіі? А ён, гэты чалавек, збіраецца дабрацца да правадоў, па якіх цячэ ток.

Ідэя рамонту ліній электраперадач пад напружаннем 330 тысяч вольт падказана самім жыццём. Паспрабуй, адключы такую раку энергіі. Адрозна стануць дзесяткі заводаў, фабрык, спыняцца на рэйках электрапаязды. Ды і электрычны ток сам па сабе не такі страшны, нават калі чалавек знаходзіцца ў яго полі. Галоўнае, каб цела надзейна ізалюваць ад іншага правадніка, у даным выпадку ад зямлі. Сядзяць жа на электрычных правадах птушкі.

Пакуль таварышы па брыгадзе дапамагаюць Аляксандру

Буданаву і Міхаілу Кацяку апрацаваць, назіраю за імі. Някага хвалявання.

Бялукія камбінезоны ярка ззяюць у прамянях сонца. На галовах каскі. Адзенне толькі з выгляду простае. На справе матэрыял паўсюдна прашыты для стварэння своеасаблівага ахоўнага экрана.

Побач з апорай электрамэнтэры Іван Амяльчэня і Фёдар Васільеў разгарнулі спецыяльную посылку з ізалюванага палатна. На ім выкладваецца неабходная для работы аснастка. Потым яны збіраюць у секцыю спецыяльныя лесвіцы. Справа праціраюць іх, потым пакрываюць селіконавай змазкай — дзеля лепшай ізалюцыі.

Кіраўнік работ майстар Віктар Драздоўскі праводзіць апошні інструктаж.

Першым ідзе Міхаіл Кацяк. Ён упэўнена становіцца на пляцоўку пад'ёмніка тэлекапічнай вышкі. Шафёр Аляксандр Купрэічык плаўна падыме яго ўгару. Вось ён ужо на верхняй траверсе апоры. Замацоўвае там невялікі блок для пад'ёму грузаў. Туды падаюць яму з зямлі штангу, потым лесвіцу.

Некалькі гадоў назад асвоілі

рамонт ліній электраперадач напружаннем 300 тысяч вольт спецыялісты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Потым падзяліліся вольтам з венграмі, румынамі, балгарамі. Легася група работнікаў з Берлінскага прадпрыемства электрасетак наведала Мінск. За два тыдні яны навучылі беларускіх энергетыкаў прыёмам работ пад напружаннем, прынялі ад іх залікі, выдалі пасведчанні. Нямецкія сябры перадалі мінчанам не толькі веды, вопыт, але і пакінулі камплект аснасткі і інструменту.

Вось ужо лесвіца замацавана на траверсе. Другі канец яе звісае ўніз. Аляксандр Буданав накіроўваецца да пад'ёмніка. Электрамэнтэры Іван Амяльчэня, Міхаіл Слукі і Фёдар Васільеў з дапамогай спецыяльных фалаў падцягваюць лесвіцу да пад'ёмніка. Потым разам з Аляксандрам Буданавым, які да таго часу прымацаваўся на перакладзіне, асцярожна вяртаюць яе ў ранейшае становішча, прама пад лінію.

Доля рызык, вядома, ёсць. Усю складанасць і адказнасць разумее і Аляксандр. Не выпадкова, што менавіта яго бры-

гадзе даверылі такую справу. Два гады назад на ўсесаюзных спаборніцтвах энергетыкаў у Віцебску брыгада А. Буданова была названа лепшай у краіне. Калектыў прэміравалі ўсюдыходам «Урал-375». У тым жа годзе брыгадзір быў узнагароджаны ордэнам Працоўнай Славы.

Крайняя ступенька лесвіцы. Аляксандр Буданав падносіць спецыяльнае прыстасаванне да правадоў. Даволі гучны трэск. Чутно аж тут, унізе. Цяпер патэнцыялы провада і касцюма, што на электрамэнтэры, ураўнаважваюцца. З зямлі падаюць спецыяльны пад'ёмнік, пры дапамозе якога ён замацоўвае правады на штанзе. Адчэпляе ніжні канец гірлянды ізалятараў. Услед за тым Міхаіл Кацяк высваляе і верхні. Асцярожна апускаюць яе ўніз.

Яшчэ ў час трэніроўкі высветлілася, што не ўся аснастка і інструменты падыходзяць для работы ў нашых умовах. У ГДР, напрыклад, не такая лінейная апаратура, як у нас, іншая канструкцыя траверс, апор. Асабліва нязручнае прыстасаванне для пад'ёму правадоў. Грувасткі агрэгат вагой

каля 40 кілаграмаў. Не проста аднаму чалавеку ўпраўляцца з ім на вышыні. Мясцовыя рацыяналізатары прапанавалі свой варыянт: вінт са стужкай разбой. Ён амаль утраты лягчэйшы, просты.

Унізе хутка мяняюць пашкоджаную гірлянду на новую. І вось яна ўстаноўлена на раённай вышыні. Абодва электрамэнтэры па чарзе спускаюць яе ўніз.

Каля паўтары гадзіны патрачана на ўсю аперацыю. Нават пры адключанай лініі — няблага. А тут пад напружаннем. На думку прыходзяць словы начальніка службы ліній Мінскага прадпрыемства электрасетак Ігара Чумака аб тым, што гадзіна прастоя такой ЛЭП, як гэты, абыходзіцца ў многія тысячы рублёў. За першыя паўтары гадзіны эканомлена ўжо 15 тысяч рублёў. Спецыялісты Белгалоўэнерга падлічылі, што ремонт усёй лініі электраперадач Новалукомль — Мінск пад напружаннем зберажэ народнай гаспадарцы не адзін мільён рублёў.

А на зямлі ў гэты час таварышы сардэчна віталі Аляксандра і Міхаіла з заслужаным поспехам. Адгорнула яшчэ адна старонка ў айчынай энергетыцы.

Уладзімір ГОЙТАН.

У СССР самая нізкая кватэрная плата, а разам з тым развіццё і ўтрыманне жыллёвага фонду складае адну з самых капіталаёмкіх галін народнай гаспадаркі краіны. Напрыклад, каб павялічыць сярэдняю забяспечанасць кожнага гараджаніна нашай рэспублікі плошчай усяго на 0,1 квадратнага метра, трэба затраціць 59 мільёнаў рублёў. Да таго ж камфорт жылля павышаецца, растуць, зразумела, затраты на ўтрыманне такіх дамоў. Усё гэта ажыццяўляе Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР, у якім занята больш за 100 тысяч чалавек.

вырабаў, задавальняючы патрэбы арганізацый. На далейшае іх развіццё выдзелена 7,8 мільёна рублёў. Гэтыя сродкі дазваляць рэканструяваць і расшырыць магутнасці рамонтна-будаўнічых баз у Гомелі, Гродна, Брэсце, Барысаве, Слоніме і іншых гарадах. Наша міністэрства вядзе таксама рамонт і будаўніцтва жылля ў сельскай мясцовасці. За адзінаццатую пяцігодку сельскім жыхарам будзе аказана паслуг на 55 мільёнаў рублёў. Гаспадары індыўідуальных дамоў на вёсцы заключаюць дагавор з падраднай арганізацыяй на рамонт або будаўніцтва дома. Такі від паслуг сельскаму насельніцтву будзе развівацца.

даркі Брэсцкай і Магілёўскай абласцей, Баранавіцкае, Пінскае, Магілёўскае, Бабруйскае гарадскія вытворчыя аб'яднанні жыллёва-камунальнай гаспадаркі, упраўленне жыллёвай гаспадаркі горада Мінска. У дзевяці раёнах Мінска працуюць жыллёвыя рамонтна-эксплуатацыйныя аб'яднанні, а ў іх складзе — жыллёва-эксплуатацыйныя службы. Такія сучасная структура падраздзяленняў Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі рэспублікі дазваляе больш эфектыўна і якасна абслугоўваць насельніцтва.

У сістэме Міністэрства створана новая падгаліна, якая займаецца прафілактыкай за-

ЗНОЎ ПАД РОДНЫМ НЕБАМ

НАСЦІН АГАРОД

— Ай, якія смачныя агуркі! — радуецца Іван. — Насця, ты во з гэтай градкі. А? Ну, што скажаш?

Насця беражліва, як і належыць кляпатлівай гаспадыні, каб не пашкодзіць агурочнік, адшчыквае невялікі пакручаны «жаўтлячок», старанна выцірае бялюткім фарточком і, прыжмурчыўшыся, хрумсціць. Пасміхаецца, згодна ківае галавой: маўляў, яны і на самай справе дзіўныя на смак. І зноў шчыра пасміхаецца, глядзячы, як Іван, яе родны брат, бы тое дзіця, цешыцца багатым на ўсялякую зеляніну агародам.

Вось так кожны год, як зацікава агурочнік ды нальіюцца памідоры, зачырванее морква, запахне ўкропам, Іван нетаропка выйдзе з хаты, адшуквае прыхаваную ад дажджу рыдлёўку і — ў агарод. І хоць градкі дагледжаны, але сям-там штось падкапае, дзе травінку выцягне, дзе куст памідораў падправіць і так можа дзень пратулаць. Насця ледзь на вярну дагукнецца.

Што чужына з чалавекам робіць? Там, недзе ў Аргенціне, у якую Івана зманіла невядомая яму, але па чутках, якія даходзілі і сюды, на Пастаўшчыну, заможнае, бесклапотнае жыццё, у яго не было ні свайго прытулку, ні сям'і, ні бадай што агародзіка — хаця б і невялічкага.

Ужо недзе перад самым вяртаннем на Радзіму, у Беларусі, расказваў Швед, з неймавернымі цяжкасцямі ўдалося пабудаваць свой дамок ды завесці градку. Але ж ці маглі б яны замяніць яму вольны сэрцы Насцін агарод і яе радзіны дом? Ды й што там расло на ягонай аргенцінскай градцы? Ат, сёе-тое. Ці ж зраўняцца тым агуркам во з гэтымі? І памідоры Насціны больш смачныя, і тыя ж цыбуля, морква. Што ні кажыце, а тут, на Бацькаўшчыне, і вада смачнейшая. Мо недзе ў душы Іван і шкадаваў свой дамок у Аргенціне, які давалося прадаць, каб неяк звецці канцы з канцамі і прыехаць назад, да сваякоў, да аднавяскоўцаў, да сваіх людзей, да Радзімы-маці. Але ж зноў — ці ж змог бы ягоны ўласны дамок замяніць яму сясцрын клопат, яе пшчоту, ласку і ўвагу да яго, ужо зусім старога і знясіленага чалавека? Тысячу не! Сто тысяч — не! Мо таму ён і вярнуўся больш чым праз сорак гадоў на Пастаўшчыну, якая яго выгадала. Вярнуўся амаль без грошай, можна сказаць, без нічога. Прывёз з сабой насцюм-другі, сарочку, пары дзве шкарпэтак... Ды што там лічыць! Сорам! Пражыў у заморскай краіне больш сарака гадоў, і на табе — амаль жабрак. Не-не, гэта ён там быў жабраком, тут, дома, ён самы багаты і шча-

слівы! У якім бы гэта краі нават самыя блізкія сваякі змаглі б прытуліць яго, абгрэць, суцешыць. Каму б гэта быў патрэбны састарэлы, нямоглы чалавек, няхай сабе б і шчырай душы, добрага сэрца. А тут, дома, на Радзіме не адмахнуліся, сустрэлі, парадаваліся за яго. А жыць няма дзе, гаварыла сясцра Насця, дык у чым справа: хата ў мяне свая, не-благая. Месца хопіць. Хіба ж ты мне замінаць будзеш? Брат ж родны, хоць і валацужны...

Слухаў тады Насцю Іван і плакаў. Ніколі ён так не плакаў, як тут, на парозе сестрынога дома.

— Ды годзе табе, годзе, — судзілася, як магла, Насця. — Будзем жыць разам. У мяне гаспадарка: карова, куры, кабанчык, агарод.

Вось так і застаўся Іван Швед у сясцры. Дзесяць гадоў жыўць пад адным дахам.

А час бяжыць няўмольна. Колькі ж гэта яму ўжо? Пачакай, пачакай... Так, так, за восемдзесят. Стары ўжо, зусім стары. І палавіна з гэтага жыцця аддадзена чужыне. Ведаў бы ён наперад, што на ягонай Пастаўшчыне не будзе паноў і што ніхто з вяскоўцаў не пазайдзюціць кавалку хлеба, ці пакінуў бы ён бацькоўскі дом? Не, не прамяняў бы ні на якое заморскае шчасце. А так вольны і прабадзюся. Мала таго, што сумаваў на Радзіме, дык там, за акіянам, ніводзін чалавек не мог сказаць яму, Івану Шведу, чыстай праўды пра Расію, пра Беларусь. Як там жылі людзі, не меў аніякага ўяўлення. Чуў, была спусташальная вайна з гітлераўскай Германіяй. Чуў, а то і чытаў у газетах, што, каб узяцца з руін, Савецкаму Саюзу, маўляў, спатрэбіцца не дзесяцігоддзі, а вякі. Дык аб якім жа тады дастатку гаварыць можна было. Кідаць адно жабрацкае жыццё тут, у Аргенціне, і пачынаць другое там, на Радзіме? І ўсё ж, тысячы думак не давалі спакою — памяць, яна не пакідала яго, здавалася, ні на мінуту, памяць аб роднай хаце. «Я павінен пабыць дома і ўважліва пераканацца, як жывуць мае землякі, я павінен...»

І ён у 1971 годзе ўпершыню прыехаў на сваю Пастаўшчыну. Як толькі ступіў на зямлю, удыхнуў роднае паветра, зразумеў, што без Радзімы яму ўжо не жыць.

— Я аддам там, у Аргенціне, усё, што маю, і вярнуся. Абавязкова.

— Дай бог, дай бог, — толькі і ўздыхала Насця. — Дай бог!

Насця сёння добра помніць Івана ў той першы ягоны прыезд. У капелюшы, пры гальштуку, а яшчэ ў бліскучым (Заканчэнне на 4-й стар.).

КВАТЭРА ПАВІННА БЫЦЬ ПРАСТОРНАЙ, УТУЛЬНАЙ, КАМФАРТАБЕЛЬНАЙ

НАШ ЖЫЛЫ ФОНД

Артур БЯЗЛЮДАЎ, міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР

Гарадскі жылы фонд Беларусі налічвае 73,5 мільёна квадратных метраў карыснай плошчы, і сёння на аднаго гараджаніна прыпадае ў сярэднім амаль 13 квадратных метраў добраўпарадкаванага жылля з водаправодам, каналізацыяй, цэнтральным ацяпленнем, ваннай, душам, газам і тэлефонам. Для параўнання можна ўспомніць, што ў 1922 годзе жылы фонд рэспублікі налічваў 6,1 мільёна квадратных метраў карыснай плошчы. А вайна, па сутнасці, прымусіла ўсё ствараць нанова.

Дзейнасць служб нашага Міністэрства падпарадкавана выкананню распрацаванай Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза праграмы жыллёвага будаўніцтва, паступовае ажыццяўленне якой дазволіла ўзняць умовы жыцця народа на якасна новы ўзровень. Сучасны дом у горадзе вызначаецца высокай ступенню добраўпарадкавання і механізацыі. Напрыклад, у жылым фондзе рэспублікі, які належыць мясцовым Саветам, а ён складае 27,13 мільёна квадратных метраў карыснай плошчы (кухня, ванная, туалет у гэтую лічбу не ўваходзяць), — 92 працэнты жылля абсталявана водаправодам, 91 — каналізацыяй, 90 — цэнтральным ацяпленнем, 87,7 працэнта — ваннамі і душам, 97 працэнтаў газіфікавана. Расце колькасць дамоў з ліфтамі і смеццэправодамі. Па сутнасці, у новых мікрараёнах гарадоў рэспублікі людзі атрымліваюць камфортабельнае жыллё з усім наборам выгод.

Матэрыяльна-тэхнічная база нашага міністэрства развівалася з ростам жыллёвага фонду, і сёння мы маем добра аснашчаныя рамонтна-будаўнічыя арганізацыі, якія вядуць усё віды работ па ўтрыманню і рамонту жылля ў рэспубліцы. Распрацавана комплексная схема размяшчэння будаўнічай індустрыі Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі да 1990 года. Добра арганізаваць работу дапамагае інстытут «Белкамунпраект», які распрацаваў праграму развіцця рамонтна-будаўнічых баз рэспублікі да 2000 года. Іх будаўніцтва вядзецца за кошт дзяржаўных капітальных укладанняў ад сродкаў, вылучаемых на капітальны рамонт жыллёвага фонду.

Сёння рамонтна-будаўнічыя базы рэспублікі выпускаюць 121,8 тысячы кубічных метраў жалезабетону і бетону, 338 тысяч кубаметраў таварнага бетону і раствору, 397,1 тысячы кубаметраў сталярных

У бягучай пяцігодцы нашы арганізацыі выканваюць рамонт 70 тысяч кватэр плошчай больш чым 3 мільёны квадратных метраў. Пры распрацоўцы праекта на комплексны капітальны рамонт дамоў інстытутам «Белжылпраект» прадугледжваецца паліпашэнне планіроўкі кватэр у старых будынках, абсталяванне іх усімі відамі зручнасцей, добраўпарадкаванне і азеланенне прыдамавых тэрыторый. Словам, стары жылы фонд пасля рамонту не ўступае па камфортабельнасці новаму.

Добраўпарадкаванне жыллёвага фонду вядзецца такім чынам, каб стварыць максімальна зручнае асяроддзе для жыцця і адпачынку людзей. Мікраклімат у кватэры, доме, мікрараёне, горадзе павінен быць максімальна спрыяльным. Вырашаючы гэтую задачу, мы прымаем меры па ахове жылых раёнаў ад прамысловага і транспартнага шуму. Напрыклад, нашым канструктарска-тэхналагічным інстытутам гарадской гаспадаркі распрацавана комплексная праграма аховы навакольнага асяроддзя на перыяд да 2000 года. Акрамя гэтага, закончана даследаванне магчымасцей паліпашэння вібраакустычных характэрныя будаўнічых канструкцый метрапалітэна, будынкаў і жылых дамоў, распрацаваны мерапрыемствы па зніжэнню ўзроўняў вібрацыі і шуму.

Напрыклад, знізіць шум унутры будынкаў дазваляе ліквідацыя існуючых яшчэ дзе-нідзе ацяпляльных кацельных (дамы падключаюцца да цэнтральнай сістэмы ацяплення), вынас за межы будынкаў іншых камунікацый, устаноўка новых малашумных ліфтаў і іншае.

Эксплуатацыя жылога фонду ажыццяўляецца жыллёва-эксплуатацыйнай арганізацыяй (ЖЭА), якая з'яўляецца злучальным звяном паміж насельніцтвам і іншымі службамі гарадской гаспадаркі. У рэспубліцы дзейнічае 14 аб'яднаных дыспетчарскіх сістэм (АДС). Яны дазваляюць забяспечваць надзейную работу інжынернага абсталявання і павысіць культуру абслугоўвання насельніцтва. К канцу пяцігодкі ў нас прадугледжана увесці 40 дыспетчарскіх сістэм. Укараняецца генеральная схема кіравання галіной, якая прадугледжвае далейшую канцэнтрацыю і спецыялізацыю вытворчасці, перавод жыллёва-камунальных прадпрыемстваў і арганізацый на двух-, трохзменную структуру кіравання. У гэтых мэтах створаны вытворчыя ўпраўленні жыллёва-камунальнай гаспа-

хворванняў сродкамі фізічнай культуры і прыроднай загартоўкі. У гэтай сферы працуюць 400 спецыялістаў, яны абслугоўваюць 24 фізкультурна-аздараўленчыя камбінаты, створаныя ў гарадах і пасёлках рэспублікі.

Большасць спецыялістаў для жыллёва-камунальнай гаспадаркі рыхтуюць інстытуты і тэхнікумы, прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы рэспублікі, а па некаторых спецыяльнасцях — вучэбныя ўстановы Масквы, Харкава, Калінінграда і іншых гарадоў краіны. Акрамя таго, рабочых 30 прафесій вучым у сваім рэспубліканскім вучэбна-метадычным цэнтры, дзе ў выдатным комплексе будынкаў абсталяваны сучасныя вучэбныя кабінеты і лабараторыі. Сёлета тут пройдзе падрыхтоўку 200 слесараў-сантэхнікаў, 80 электрамеханікаў па абслугоўванню ліфтаў.

Яксны склад работнікаў жыллёва-камунальнай гаспадаркі рэспублікі пастаянна паліпашаецца, дзякуючы шырокім магчымасцям для далейшай вучобы. Многія рабочыя без адрыву ад вытворчасці атрымліваюць вышэйшую і сярэдняю спецыяльную адукацыю, павышаюць кваліфікацыю. Напрыклад, у жыллёва-эксплуатацыйным аб'яднанні Фрунзенскага раёна Мінска многія былыя рабочыя скончылі інстытуты і тэхнікумы і цяпер займаюць пасады майстроў, а слесар-сантэхнік А. Бутрам'еў стаў галоўным інжынерам жыллёва-эксплуатацыйнай службы № 43 гэтага аб'яднання. Такі рост характэрны для нашай галіны.

Жыллёвы фонд рэспублікі ствараўся на рэдкасць інтэнсіўна. Дастаткова сказаць, што Мінск з'яўляецца самым хуткарастучым горадам у краіне і Еўропе. За пасляваенны час у рэспубліцы вырасла шмат новых гарадоў, у якіх створаны выдатныя ўмовы для жыцця людзей. Вырасціць такую задачу мы маглі дзякуючы бескарыснай дапамозе брацкіх рэспублік.

Акрамя спецыялістаў, з розных куткоў краіны і сёння паступаюць у Беларусь матэрыялы і абсталяванне для добраўпарадкавання нашых дамоў. Масква, Бранск, Ліпецк, Нікалаеў, Архангельск... Такія адрасы пастаўшчыкоў. Наш сацыялістычны дом будзеца і добраўпарадкаваецца пад знакам вялікай дружбы народаў краіны, таму жыць у ім асабліва ўтульна і радасна.

Мяняюць сваё аблічча вёскі, размешчаныя на тэрыторыі калгаса «Расія» Дзятлаўскага раёна. Высокія даходы, атрымліваемыя гаспадаркай ад рэалізацыі прадукцыі земляробства і жывёлагадоўлі, дазваляюць будаваць для хлебарабоў зручныя дамы, добраўпарадкоўваць вуліцы. НА ЗДЫМКУ: гандлёвы цэнтр са сталавай у вёсцы Раклевічы.

КУРСЫ РАБОТАЮТ!

Еще весной этого года газета «Голас Радзімы» приглашала руководителей кружков художественной самодеятельности за рубежом на курсы повышения хорозого и танцевального мастерства. Организаторами их были Министерство культуры БССР и Белорусское общество «Радзіма».

На наше приглашение откликнулись земляки из Австрии и Аргентины, Бельгии, Голландии и Канады. У себя дома они руководят хорозыми и танцевальными коллективами. Благодаря им за рубежом звучат русские, белорусские, украинские песни. У некоторых нет специального музыкального образования, но есть любовь к далекой Родине, к ее искусству. Многие из приехавших уже в том возрасте, когда сидеть за парту трудно, но тем с большим старанием и упорством занимаются наши гости.

У нас очень дорого стоит научиться танцам, — говорят они, стараясь максимально использовать предоставленную им здесь возможность.

Занятия проходят в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры Белоруссии. С хорозиками и танцорами занимаются высококвалифицированные педагоги, специалисты, отлично знающие свое дело, такие, например, как композитор, заслуженный деятель искусств БССР, известный хорозой дирижер Константин Поплавский.

Курсы в институте проводятся не первый раз, и у преподавателей есть уже опыт работы с этой категорией занимающихся. Здесь учат всему: правильному дыханию во время пения и азам нотной грамоты, читают лекции по истории музыки и рассказывают о народном хорозом пении, о песенном творчестве белорусского народа и наших наиболее известных композиторов.

— Курсы — это прекрасно, — говорит Григорий Гаврилюк

из Аргентины. — Мне они приносят большую пользу. Я уже восемь лет руковожу хором. Думаю, что теперь мы сможем работать еще лучше.

Надя Мискевич преподает в школе «Березка» в Канаде. Она изучает белорусские танцы, «чтобы научить потом им своих детишек».

Занимаясь, наши «студенты» готовятся к концерту, который собираются дать в день окончания курсов. На нем они покажут все, чему научились. Исполнят белорусские песни, танцоры спляшут «Лявониху» и другие наши танцы.

Кроме занятий в классах, землякам предложена обширная культурная программа. Они побывали уже на концертах, в

рабочих клубах на репетициях известных самодеятельных коллективов «Лявониха», «Криничка», на репетиции хора Белорусского радио и телевидения под руководством Виктора Ровды. О последнем коллективе наши земляки сказали, что для них это идеал, к которому нужно стремиться, но достигнуть такого уровня исполнения очень трудно.

Знакомятся земляки и с нашим городом, его достопримечательностями. Один из снимков сделан в парке Янки Купалы в Минске. Другой — в Хатыни. Земляки принесли сюда корзину живых цветов, свою боль и скорбь.

Фото С. КРИЦКОГО.

НАСЦІН АГАРОД

(Заканчэнне.)

Пачатак на 3-й стар.

чых чаравіках яму, Івану Шведу, думалася, што ён перадзівіць тых, каго пакінуў некалі. Ён, пры буржуазнай Польшчы батрак, цёмны забіты чалавек, і раптам — сапраўдны пан! Нездарма, маўляў, жыве за акіянам! Але Насця! Яна бачыла, не, сэрцам адчувала, якіх неймаверных затрат каштаваў яму гэты фанабэрысты ўбор.

— Не, мой братка, не здзівіць табе наших мужыкоў сваім модным гальштукам. Во, няхай гэта ў выхадны дзень... Прайдзіся на вёсцы. Ты такія касцюмы пачыш! Апранаемца мы даўно ўжо па-людску.

Слухаў Іван Насцю... Ды што там слушаць! Насця стала перад ім прыгожа апрапанутая, чысценькая, акуратненькая. Не, не павераць яму там, у Аргенціне, не павераць, думаў Іван Швед. І чым больш сумняваўся ў тым, што бачыў, тым больш пераконваўся: жыццё яго, аб якім некалі марыў, ды й ці толькі ён адзін, было побач. Яно ва ўсім тым, што акружала яго, чым жыл вяскоўцы: прасторныя дыхоўныя дамы, багатая гаспадаркі з садамі і агародамі, Палацы культуры, школы, магазіны, калгасныя палеткі.

Хлеб! Жытні хлеб! Здавалася, нічога ў жыцці смачнейшага не ёў. Дрыжачымі рукамі ён рэзаў лусту хлеба і цалаваў яе. А потым ёў і ўвесь час пытаўся: а ці ёсць хлеб? Ці хопіць? Ці можна яшчэ кавалачак? Не, не павераць яму там, у Аргенціне. Але хай сабе не павераць. Насцін стол не збяднее ад гэтага.

Мо тры месяцы гасцяваў Швед у той свой прыезд. І ўвесь час думаў аб тым, як вярнуцца ў свае Грыдзьні, да дарагіх і блізкіх сэрцу мясцін.

Насця, хітравата прыжмурчыўшыся, хрумсціць агурком, а Іван ужо прысеў ля памідораў і выбірае найбольш спелыя. Хутка абед, дык на закуску дарэчы. Любіць ён памідоры: падмятаніш ды крышку солі, а яшчэ з хлебам. Ай, які ж гэта смак! Або кубак сырадою. Насця заўсёды частуе яго свежымі малаком. Хіба ж адмовіцца?

Вось жыве ён тут, у Грыдзках, як вярнуўся з Аргенціны ў 1973 годзе. І, здаецца, вечна жыў. Вярнуўся ж — за семдзсят было. Хацеў у калгас: так і так, маўляў, не магу без справы. Давай работу, старшыня. Касці буду, жыта жаць буду, араць буду, снапы малаціць буду. А старшыня толькі смяецца і

аднекваецца. Швед ніяк зразумець таго не можа. Злуецца нават.

— Ды не трэба сябе, дзядзька Іван, работай абцяжарваць, — раіць старшыня. — Колькі жывяць з намі, а ніяк прывыкнуць не можаць, што для ўсіх работ у нас тэхніка свая ёсць. Бачылі камбайны нашы, касілікі? А якія трактары маем!

Махне тады Швед безнадзейна рукой і да хаты кіруецца. І сапраўды, куды яму са сваімі паслугамі. Касіць сена? Або араць? Дык у калгасе ж такая тэхніка! І Насця ўшчувае:

— Ці ж ты не бачыш, як цяпер жывуць людзі? І мы не горш. Без хлеба не сядзім. У мяне пенсія, зямлю з табой маем (Івану Шведу калгас таксама выдзеліў пянаццаць сотак), сад, агарод. Што нам з табой, старым, больш трэба? У доме і тэлевізар, радыё, газеты.

Але ж гэта Насця! Як ён ёй удзячны, што не дажывае, а жыве свой век!

...Насця ўжо недзе даўно ў хатні тупае. Зараз на вярчу клікаць будзе.

— Іван, а, Іван, ідзі ўжо дадому. Стол накрыты.

Іван яшчэ нейкі час стаіць у агародзе. Па вуліцы прайшоў статак кароў, недзе спрасонку закукаракаў пень, пацягнула цёплым жнівеньскім ветрыкам.

Радзіма!
Якое ж гэта шчасце мець сваю Радзіму!

Яраслаў СІДОРЫН.

на зямлі бацькоў

ДЗЕ ШУКАЦЬ ПРАЎДУ

— Паглядзіце — валожкі, — паказваючы з акна аўтобуса на край поля, казала Дуня Трацяк.

— То не валожкі, а васьлікі, — запярэчыла ёй Соня Сервані.

— А ў нас гаварылі валожкі, — настойвала Дуня.

— Дзе ж гэта ў вас? — пачуўшы спрэчку, не ўстрымалася я.

— А на Гомельшчыне, у вёсцы Пракісель.

— І даўно вы адтуль?

— Ды ўжо болей за пяцьдзсят гадоў. Паехала да бацькі, ды так і жыву ў Амерыцы.

— Столькі часу мінула, а беларускую мову памятаеце?

— І дома ў мяне ўсе яе разумеюць, бо ўвесь час гавару на гэтай мове. Я ж сама з Беларусі! — адказала Дуня Трацяк. І мне надалося, што сказала яна апошнія словы з асаблівай прауласцю і мелі яны для яе вялікі сэнс.

Група суайчыннікаў са Злучаных Штатаў Амерыкі, якая ў мінулым месяцы прайшла некалькі дзён у Мінску, даўно вярнулася дадому. Дзеці і ўнукі, сябры і суседзі не раз пачулі ўжо іх расказ аб цікавым і для многіх нечаканым падарожжы па Савецкім Саюзе. Нашы землякі многа запісвалі, фатаграфавалі, запаміналі, каб назаўсёды захаваць у сэрцы новы вобраз краіны, якую яны лічаць сваёй сапраўднай Радзімай. І мы гаворым пра іх «нашы землякі», хаця многія з іх ніколі раней не ступалі на беларускую зямлю. У групе былі ў асноўным выхадцы з Беларусі, што пакінулі родныя мясціны яшчэ да рэвалюцыі, або дзеці гэтых людзей.

— Для мяне даражэй за ўсе багацці свету тыя адчуванні, якія я зведала на Радзіме маёй мамы, — сказала на развітаным вечары Зося Раманчак. Яе брат Антон Разалюк некалькі гадоў назад прыехаў сюды першым. Ён выконваў завет маці, якая ўсё жыццё марыла аб спатканні з роднай зямлёй, але так і не дачакалася сустрэчы, таму што хвароба яе была доўгай і цяжкай. І для Зосі ўсё, што звязана з Беларуссю, звязана з памяццю аб маці. Дзеці любілі і шанавалі яе, а таму разумелі і падзялялі яе пастаянны сум і тугу па Радзіме. Калі старой жанчыне становілася зусім цяжка, яна ўспамінала сваё дзяцінства, вёску, усіх, каго пакінула тут. А дом яе ў Амерыцы нечым нагадваў сялянскую хату: на ложках горкай ляжалі вялікія падушкі, на вокнах віселі фіранкі, а стол быў пакрыты белым ільняным абрусам.

— З Мінска мы з Антонам паехалі ў Малое Запрудна, дзе сам ён быў ужо не раз, — расказвала Зося Раманчак. — Я ехала і дрыжала ад хвалявання. Мінулі Запрудна, а потым і вёска нашай мамы. Кожны дом быццам карціна. Прыгожа пафарбаваны, ліштвы разныя, як карункавыя, і на вокнах белыя фіранкі.

Але больш за ўсё гасцю

з Амерыкі ўразіла тое, што яе тут чакалі, да сустрэчы з ёй рыхтаваліся сваякі. Яна заходзіла ў дамы, знаёмілася, частавалася, а потым заплакала, таму што не прывыкла да такіх вялікіх урачыстых прыёмаў. Пачуццё радасці перапаўняла Зося, калі хадзіла яна сцэнкамі сваёй маці, зайшла ў царкву, дзе яе хрысцілі. Так хораша, як у Малым Запрудне, ёй не было ніколі. Ад дружалюбнасці і гасціннасці людзей, якіх яна спазнала, ад спакою, якім дыхала ўсё навакол.

— Я прыеду да вас яшчэ, — паабяцала Зося Раманчак, — і прывязу ўнука Данілу. І ён тут не чука.

З Марышай Чырвонай мы разгаварыліся па дарозе ў Раўбічы, куды нашы землякі ехалі на экскурсію ў музей народнай творчасці. Жанчына ахвотна дзялілася сваімі, як яна сказала, адкрыццямі. Была нядзеля, і рандэй турысты мелі магчымасць наведаць мінскі кафедральны сабор, дзе ў той час адбывалася богаслужэнне.

— Многія з нас, пакуль самі не ўбачылі, не верылі, што веруючы у Савецкім Саюзе ёсць дзе маліцца і ніхто не забараняе ім хадзіць у царкву, — прызналася Марыша Чырвоная. Сама яна на працягу многіх гадоў у сябе ў Нью-Джэрсі спявае ў царкоўным хоры, загадвае царкоўнай касай і таму аб усім, што ўбачыла, гаворыць з веданнем справы.

— Шчыра скажу, — працягвала мая субяседніца, — не чакалі мы, што ў храме такое багацце і прыгажосць. І хор цудоўны. Я то ўжо ў гэтым разбіраюся.

— Я ў царкве зрабіла фатаграфію, — сказала Марыша, — павязу дадому і буду ўсім паказваць. І вы напішыце пра тое, што мы тут бачылі. Нашым амерыканскім газетам верыць нельга. Што хочучь, тое і пішучь.

І яна яшчэ дадала, што чакала ўбачыць рускіх таткімі, якімі іх малююць у Амерыцы на плакатах: у лапцях і зрэбных кашулях, мужчын у высокіх шапках з аўчыны, жанчын з доўгімі нячосанымі валасамі.

І лапці, і шапкі, і кашулі нашы землякі ўбачылі ў музеі ў Раўбічах. Тут захоўваюцца як каштоўныя этнаграфічныя экспанаты старадаўняй і сучаснай народнай касцюмы. Па святых і цяпер убіраюцца ў іх нашы вясковыя кабеты. А ў горадзе гасці сустракалі добра, па-сучаснаму апрапанутых, з моднымі прычоскамі людзей, якія мала чым адрозніваюцца ад прахоржых на вуліцах Нью-Йорка, Парыжа ці Лондана.

— Калі я пра ўсё, што сама цяпер бачыла, паведаю дома, то мяне канчаткова залічаць у чырвоныя, — смяялася Марыша Чырвоная. — Мне і раней казалі, што маё прозвішча адпавядае маміным поглядам. Але я маўчаць не буду.

— Я ў Савецкім Саюзе шосты раз. І сапраўды ў

РЕАЛИИ И НАДЕЖДЫ

МИРНОЕ БУДУЩЕЕ ЕВРОПЫ

I. ОСНОВА ОСНОВ — ВОЛЯ К МИРУ

У Европы начала 80-х — масса сложностей, надежд, задач, проблем. И одна «сверхзадача», далеко выходящая за рамки повседневности. Состоит она в необходимости осознания того факта, что все мы, европейцы, — независимо от наших личных желаний и пожеланий — вступаем в совершенно новую эпоху, проблемы которой будут грандиознее всех прошлых.

Недалеко время, когда наступит новый этап научно-технической революции. Глобальные, общечеловеческие вопросы будут оказывать громадное влияние на Европу. Потребуется и подлинно новое политическое мышление — особенно в сферах войны, мира, международной безопасности.

История показывает, что отставание в политическом мышлении, особенно в тех сферах, которые касаются мира и войны, — катастрофично: именно такое явление, как известно, наблюдалось перед первой мировой войной. В наши дни требуются новые категории политики безопасности. Если не удастся запретить производство нового оружия — а скорее всего этого не произойдет до того прекрасного времени, когда наступит всеобщее и полное разоружение, — задача будет состоять в том, чтобы могущественная мирная политика, основанная на всеобщем признании первостепенной роли глобальных проблем, все более отесняла на задний план военный фактор.

Когда-то считалось, что каждое поколение должно иметь свою войну. Может быть, теперь будет верным считать, что каждое поколение должно внести свой вклад в укрепление мира? Повсюду на нашем континенте прогрессивная мысль в борьбе с реакцией и консерватизмом работает над созданием более прочных гарантий европейского мира, причем, как и прежде, ведущие позиции в этом процессе занимают социалистические страны.

Работа эта не пропадает зря. Уже сейчас можно говорить об основах европейского мира, столь же разительно отличающихся от прежнего опыта, как сама современная Европа отличается от всего известного в прошлом.

В истории двадцатого столетия Европу дважды считали утраченной свое международное значение. После первой мировой войны многим казалось, что она уже не поднимется из руин. Освальд Шленглер в книге «Закат Европы» предвещал неотвратимость ее ухода в небытие. После второй — в США поторопились записать Европу в континент, потерявший свои политические позиции. Однако оба раза именно в Европе происходили те имевшие мировую значимость изменения, которые возвращали ей роль одного из глав-

ных центров международных отношений.

Более шести десятилетий назад именно в Европе была совершена первая успешная социалистическая революция. И именно в Европе на наших глазах начался и продолжается — несмотря на противостояние двух общественных систем и их союзов — рост общности европейских интересов, высочайшее подтверждение получивший в вопросах безопасности и сотрудничества.

Складываются общие представления о смысле европейской безопасности. Все больше людей приходит к выводу, что безопасность не может ограничиваться военными аспектами, но должна базироваться в первую очередь на невоенных факторах.

Разрешение политических противоречий мирными методами, отказ от методов «силового политикана», разрядка и сотрудничество как формы межгосударственных отношений становятся объективной потребностью, исторической тенденцией. С нашей точки зрения, перестройка отношений между странами разных общественных систем на мирных началах является для Европы реальной альтернативой на будущее. Ее предпосылкой служит принцип мирного сосуществования государств с различным социальным строем. Рассматривая его как объективную необходимость международных отношений в современную эпоху, мы исходим из убежденности, что должно быть налажено такое мирное сотрудничество, которое обеспечивало бы взаимопонимание всех стран в системе европейских отношений.

Еще одной величиной долгосрочного действия остаются экономические требования сотрудничества европейских государств обеих общественных систем.

Обширные возможности, территориальная близость, короткие коммуникации, значительные перспективы взаимодополняемости между экономикой стран СЭВ и ЕЭС, реальность создания за счет экономического сотрудничества новых рабочих мест в странах ЕЭС (сегодня там почти 10 миллионов человек не имеют работы), наличие традиционных связей — все это создает значительные перспективы для сотрудничества между социалистическими и капиталистическими странами Европы.

Рассматривая вопрос в более широком плане, нельзя не видеть, что Европа все больше втягивается в решение общечеловеческих проблем — энергетики, народонаселения, питания, охраны среды и ряда других. Если даже приблизительно верны прогнозы, гласящие, что к 2000 году население Земли превысит 6 миллиардов человек, то потребность производства продуктов питания рез-

ко возрастет, энергии — почти удвоится. Можно предполагать, что все это потребует усилий именно в мирных сферах международных отношений, причем отнюдь не в последнюю очередь за счет военных сфер, а значение Европы в этом плане, очевидно, будет возрастать.

И совершенно естественно, будет возрастать все больше значение политической воли к миру, политического разума. Что это означает?

Прежде всего — признание безусловного приоритета мирных решений международных проблем над военно-силовыми, разрядки над политикой гонки вооружений и нагнетания напряженности.

Это — готовность и способность проявлять сдержанность. Это — проведение солидной, ясной, последовательной мирной политики, способность сохранять устойчивость курса, несмотря на давление тех или иных впечатлений момента, неизбежных частных неудач и осложнений. Это, наконец, твердая убежденность в том, что политика европейского мира отвечает наиболее глубоким объективным требованиям эпохи.

В международных отношениях всегда бывали и будут подъемы и спады, периоды более спокойных отношений и кризисы. Легкими и вполне ясными эти отношения не были никогда, история Европы доказывает это с предельной убедительностью. Предкам нашим тоже никогда не было просто и легко. Но в чем-то, может быть, и вправду было проще и легче: в ядерную эру ответственность политических лидеров за слова и тем более поступки неизмеримо выше, что само по себе колоссально усложняет задачу.

В прошлые времена у европейских политиков всегда в запасе имелся «естественный» выход из запутанных ситуаций: война. Миром и войной порою жонглировали, как мячиками. Короли, полководцы, герои считали военную победу наилучшим способом установления мира.

Сегодня, когда европейцам пытаются ввести сыворотку иллюзий «ограниченной ядерной войны», возможности победы в ней Запада, приходится со всей серьезностью напомнить: «естественного» с точки зрения прошлых веков выхода из проблем и кризисов у современных европейцев нет и быть не может. Поведа к признанию войны «выходом» не может дать политический разум, не признающий, к стати сказать, безвыходных ситуаций. И хотя одна такая ситуация на деле существует — речь как раз о ядерной войне, — сама она — далеко за пределами разума.

Даниил ПРОЭКТОР,
доктор исторических наук,
профессор.

ник Валодзя пяць ці шэсць месяцаў праляжаў у бальніцы, ды яшчэ і аперацыю яму зрабілі. Каб з намі такое здарылася, то на гэта пайшлі б усе чыста нашы зберажэнні. Мы верым, калі савецкія людзі гавораць, што жывуць — лепш не трэба. А ў вёсцы дык мы такое пачулі: «Хай Амерыка сябе глядзіць, а за нас не бядуе. Мы сваім жыццём задаволены».

Другі раз сустрэліся сёлета мы і з Кацяй Мадзведзь. Зусім нядаўна жанчына перанесла страшнае гора: у адзін год згубіла мужа і сына, сама стала амаль інвалідам. Урачы прапанавалі направиць здароўе ў санаторыі ці на якім-небудзь курорце. Яна ад усяго адмовілася. «Толькі на Радзіму, толькі ў Савецкі Саюз. Там маё выратаванне». Яна ўзяла з сабой сваю нявестку, і яны абедзве былі нашымі гасцямі.

— Такое ўжо месца — мая Радзіма, — казалі наша зямлячка, — яна, як маці, і ўдешчыць, і супакоіць, загоіць раны і аб усім на свеце скажа самую шчырую праўду.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

Гэтыя здымкі зроблены ў Раўбічах пад Мінскам. Гасці агледзелі тут спартыўны комплекс, дзе ў змін час ужо неаднаразова праводзіліся міжнародныя спаборніцтвы па біятлону. Нядаўна гэта месца стала вядома яшчэ і тым, што тут адкрыты музей народнай творчасці. Зямлякам знаёмыя прадметы, выстаўлены ў вітрынах: ручнікі, посцілкі, керамічны посуд, драўляная скульптура. «У мяне дома ёсць такі, — паказвае Дуня Трацяк на льяны ручнік. — Дастану, папачу над ім і зноў схавваю».

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

нас у Амерыцы людзям так і гавораць: «У Расіі ўрад пазакрываў цэрквы». А я даказваю: не слухайце, бо то няпраўда. Цэрквы як былі, так і ёсць. Хто хоча — ідзе і моліцца, а хто не верыць у бога — таго і на вярочцы не зацягнуць. Я ў Марусі Чырвонай спытаў сёння: «Ну, што, верыш цяпер мне?» І яна сказала: «Так, веру». Гэта ў Амерыцы спецыяльна такая прапаганда, каб людзі многага і самага галоўнага не ведалі пра вашу краіну.

З Рыгорам Валадкевічам і яго жонкай Агаф'яй мы часта сустракаемся ў Мінску. Іх абурае, што людзі ў Амерыцы так мала ведаюць пра Савецкі Саюз.

— Я заўсёды пераконваю зямлякоў, якія яшчэ не былі тут, — хвалюцца і таму гаворыць асабліва горача Рыгор Валадкевіч, — ні на што не растрачвайце грошы, а сэканомце і едзьце ў СССР, паглядзіце ўважліва і ўбачыце праўду!

Буржуазная прапаганда піша ўсялякую небыль пра нашу краіну, каб адцягнуць увагу людзей ад сваіх уласных непарадкаў. Грамадзяне Злучаных Штатаў усё болей і болей пакутуюць ад празмерных падаткаў, беспрацоўя, зланынасці.

— У нас без тэксаў нічога няма, — устаўляе сваё слова Агаф'я. — Кавалак мыла ці які парашок купляеш — плаці падатак. Ходзяць чуткі, што будучы уведзены падаткі нават на пенсіі. Адным словам, на нашай крыві нажываюцца капіталісты.

— У нас бяздомныя паміраюць на вуліцах ад голаду і холаду, — падтрымаў жонку Рыгор Валадкевіч. — Многа людзей памерла гэтай зімой. Дык я і кажу нашым турыстам, якія тут упершыню: «Глядзіце, хіба тут ёсць такія брудныя вуліцы, як у нашых гарадах? Усюды кветкі, чысціня, а самае галоўнае — голаду няма, і ўсе задаволены».

У Валадкевічаў у Беларусі многа радні — і ў Мінску, і ў вёсцы. Ва ўсіх яны паспелі пабываць, з усімі пагаварылі.

— Адзін дзень былі на сапарэ (на вячэры) у адной пляменніцы, на другі — у пляменніка. Пляменніца жыве ў дзіркаўнай кватэры і плаціць за яе толькі чатыры рублі ў месяц. Ёсць гарачая вада, газ. Калі раскажваю ў Амерыцы, мне не вераць, бо ў нас за такое памяшканне трэба плаціць не меней, як 300 долараў у месяц, — перасыпаючы рускую мову англійскімі словамі, раскажвае Агаф'я Валадкевіч. — Наш плямен-

ПАКУЛЬ НЕ МАЕ НАЗВЫ

Горад пакуль што не мае назвы. Архітэктары і будаўнікі называюць яго атамградам, а ў афіцыйных документах ён значыцца як пасёлак Мінскай атамнай цеплаэлектрацэнтралі, якая будзе забяспечваць сталіцу Беларусі цяплом і электраэнергіяй.

Новы горад... Тут не будзе традыцыйнай сеткі вуліц з праязджаючымі аўтамашынамі, загананых скрываўванняў. Дарогі атамграда аддадзены пешаходам. А транспарт вынесен на перыферыю.

Жыццё масіў праектаваўся з

улікам дэмаграфічнага саставу насельніцтва, спецыфікі працы. Многія работнікі атамнай цеплаэлектрацэнтралі атрымаюць кватэры з двух-чатырох ізалаваных пакояў, размешчаных на розных узроўнях у маляваарховых дамах побач з лесам. Архітэктары паклапаціліся і аб магчымасцях для разумнага выкарыстання вольнага часу. Дзякуючы кампактнай планіроўцы жыхар затраціць на дарогу да магазіна, дома быту або аўтобуса на прыпынку ўсяго пяць-шэсць мінут. Многа часу дапаможа сэканоміць мак-

сімальнае прыбліжэнне культуры - бытавых устаноў да жылля. У ніжніх паверхах інтэрнатаў і дамоў, якія будуць знаходзіцца на шляху да прыпынкаў грамадскага транспарту, размешчаныя блокі штотдзённага абслугоўвання, сэрвіс-біро са сталамі заказаў.

У грамадскім цэнтры атамграда запраектаваны Палац культуры, Дом піянераў і школьнікаў, дзіцячая музычная школа, кінатэатр, спартыўны комплекс з гімнастычнай залай і залай для гульні, плавальным басейнам...

ДАЛЕКА ЧУВАЦЬ ГОЛАС ПАЭТА

ВЕРАСЕНЬ, ДЗЕНЬ СЕМНАЦЦАТЫ

Цяжка пісаць пра чалавека, голас якога чуваць і ў пошуме роднага бору, і ў гуле барыкад гісторыі. Яшчэ цяжэй пісаць, калі столькі год жывеш побач і працуеш разам, памятаючы нечаканую радасць першай сустрэчы і яшчэ безліч сустрэч, кожная з якіх была і будзе святам.

Семнаццаты дзень верасня ў трыццаць дзевятым знішчыў калючую загарадзю на мяжы за Негарэлым. Гэта — дзень першай сустрэчы, першага спаткання з паэзіяй, у якой адчувалася моц маладога Купалы.

Незвычайнасць паэтычнага матэрыялу, нечаканасць вобразаў — усё здзіўляла, асабліва прозвішча (Танк!) у спалучэнні са знаёмым, звычайным імем Максім. Звінелі кайданамі, барвянелі крывёю літары на вокладках кніжак — «На этапах», «Журавінавы цвет», «Пад мачтай».

Я не магу вас песняй
цешыць
З абмытых бурамі эстрад,
Хоць меў бы пенсію
штомесця
І спакайней бы жыў я шмат...

І на крыклівы падкалодны,
І на азефаўскі ваш гул
Нат, можа, ў барацьбе
няроўнай
Не адказаць я не магу, —

Таму, што на жывое слова,
Што вынес я з сялянскіх хат,
Сплыла крыві цяжкая кропля
У міліёны тры карат.

Ранні Купала?.. Не. Паэт новы, паэт інакшага часу.
Пятро Глебка ўспамінаў цікавы факт. У трыццаць шостым Максім Танк прыслаў з Заходняй Беларусі Янку Купалу зборнік сваіх вершаў і нумар часопіса «Калоссе». Праз некалькі дзён пасля гэтага Глебку давалося быць у Купалы. Падаю, як апавядаў Пятро Фёдаравіч.

Яму здалася, што Купала нечым устурбаваны. Глебка ведаў, што, стаміўшыся, Іван Дамінікавіч любіў пайсці ў спальню і пакруціць радыё-прыёмнік — «павандраваць па свеце».

— Вы, мусіць, хочаце адпачыць, Іван Дамінікавіч? — сказаў Глебка.

— А вось і не ўгадалі. Я вас хачу пазнаёміць з адным паэтам.

— З кім?

— А вось пойдзем, дзевядзеся.

Пайшлі ў рабочы пакой.
— Чытайце, — падаў Купала вершы Танка.

Глебка пачаў чытаць. Янка Купала ўважліва слухаў, курачы папяросу за папяросай. Відаць, што ён хваляваўся. Звычайна так ён слухаў свае вершы, калі даваў іх чытаць каму-небудзь, каб «правярць іх — як ён казаў — пры добрым голасе».

Пятро Глебка прачытаў усе вершы.

— Ну, як? — запытаўся Іван Дамінікавіч.

— Цікавы паэт. Злоўжывае толькі словамі — новатворамі.
— Нічога вы ў паэзіі не разумееце. Словы паправіць можна. А шырыня ў вершах чужоўная, — задумаўся Янка Купала...

Шырыня, чалавечнасць, жывая трываласць паэтычнай тканіны. Загартаваныя байцы рэвалюцыйнага падполля і сарамлівыя вяскоўцы падлеткі не маглі стрымаць слёз, чытаючы верш, напісаны ў зацэнках Лукішак: «Ну, што ж, кажы, што ў вас чуваць? — Пачаў стары пра сенажаць, Успомніў жыта і авёс... А вочы... мокрая ад слёз. А потым я загаварыў: — Нічога, год я перажыў. Ды не адзін — сядзіць нас шмат. — Пры-

выклі трохі і да крат... Ну, як там мама і сястра? Пара ўжо на зіму араць. І як там кратаяцца дзед? Ім заняці ад нас прывет! — Нічога, мы-то жыць жывём, — Вось ты тут сохнеш за муром... Я ў торбе сухароў прынёс. — А вочы мокрая ад слёз... — Не плач, мы вернемся вясной. І выйдзем у поле грамадой, Сустрэнем новы ўсход зары, — Не плач і не бядуі, стары! Вясной светла з-за крат з сяўнёю, поўнаю зярнят, Нас выйдзе шмат, як цёмны бор, На скібы чорныя разор... Стары, я знаю, верыць мне і сам гаворыць аб вясне, Здаецца, падужэў, падрос, Хоць вочы мокрая ад слёз...»

Неяк маладой гурмою мы гасцілі на лясным хутары ў сінім краі мядзельскага паазер'я. Усё, што было тады, — у памяці паэты.

Заспавай вераснёўскай раніцай прачнуліся на сенавале: запрашаў на сняданне гаспадар Іван Скурко, бацька Максіма. А маці, хударлявая, заклапочаная, як усе маці-сялянкі, ля калодзежа палівала на рукі нам, звяртаючыся да русачубага Максіма вельмі пяшчотна: Жэня...

Мы ўжо ведалі, што юнак падпольшчык абраў сабе псеўданім, не маючы на ўвазе грозны самаход вайны. Хоць... Яўген Іванавіч Скурко сам часта задумваецца, гаворачы пра гісторыю свайго псеўданіма:

— Ну, Максім — гэта ад Горкага, пад уплывам якога мы ўсе тады знаходзіліся. А Танк... нават сам не магу добра растлумачыць: чаму Танк? Як многім пачынаючым паэтам, мне здавалася, што літаратурны поспех залежыць і ад гучнага псеўданіма. Свет «раслінных» псеўданімаў быў ужо, што называецца, разабраны: Колас, Чарот, Пушча, Васілёк... Мне нічога не заставалася, як пашукаць што-небудзь «жалезнае», вось я і спыніўся на Танку. Ведаў я тады ці не ведаў, што гэта слова мае дачыненне і да вершаў: **танка** — адзін з класічных жанраў японскай і карэйскай паэзіі... А танкі з чырвонымі зоркамі на вежах, якія прынеслі нам свабоду, былі саснёны; і, магчыма, сэрца падказала, што надывдзе гэты дзень...

У чысцюткай хаце за простым, але багатым сталом мы зноў даліся дзіву: Максім Танк, выявілася, нарадзіўся 17 верасня. Падумаць толькі, семнаццаты дзень верасня! Той жа дзень, што ў векапачынным трыццаць дзевятым...

Пайшлі, памятаецца, у грыбы, Максім паказаў нам абгароджаныя курганчыкі ў хвойніку — магільні чырвоных коннікаў, што калісьці загінулі тут, адступаючы з-пад Варшавы. Міжволі падумалася: зямля, прыняўшы гэты прах, ніколі не магла скарыцца!..

У трыццаць другім Яўгена Скурка вытурывілі з віленскай гімназіі, потым арыштавалі за вершы, накіраваныя супроць пілсудчыны. Малады паэт працаваў у падполлі інструктарам ЦК камсамола Заходняй Беларусі, па даручэнні партыі наладжваў работу нелегальнага камуністычнага друку. У трыццаць трэцім яго асудзілі на шэсць год зняволення.

— А-а-а!.. Зноў вярнуўся стары гасць, — гэтымі словамі сустрэў юнака ў турме Лукішкі пасівель наглядчык. — Ну, ці доўга быў на волі?

— Больш, як вы, — адказаў паэт.

Сакратар падпольнага ЦК камсамола Мікалай Дворнікаў, ад'язджаючы ў Іспанію, падараваў Максіму Танку веч-

нае пяро з наказам: пісаць... Мікалай Дворнікаў не вярнуўся з цяжкім задумленай Эстрамадуры. Максім Танк змагаўся і пісаў. Цэнзурай, паліцыйнай канфіскацыяй вершы і цэлыя зборнікі — ён пісаў. Ручкай, што засталася на памяць пра сябра, была напісана кніга «Пад мачтай», з ёю ён прайшоў усю Вялікую Айчынную.

Максім Танк, як чуйны звон, заўсёды напоўнены трывожным гулам і ветрам паэзіі. Дзе б ні быў — на Каўказе ці ў Сібіры, за акіянам ці ў Парыжы, — думкай і сэрцам ён заўсёды там, дзе зелена шуміць смалістая мачта над вечным жытам паазер'я.

Вераснёвы поўдзень... Пара, калі на шалі кладзецца ўмалот. У паэта — кнігі. «Вастрыце зброю», «Праз вогненны небасхіл», «Каб ведалі», «На камні, жалезе і золаце», «След бліскавіцы», «Мой хлеб надзённы», «Глыток вады»... Па адных найменнях, заўсёды арыгінальных і ў той самы час простых, адчуваеш подых і хаду перабытага часу, біццё стрывожанага сэрца і неспакойны лёт думкі паэтавай. А калісьці ён, як павечны вясельны Яе Вялікасці Паэзіі, хваляваўся: «З жахам агледзеўся, што мне мінула дваццаць сем гадоў! А ў мяне толькі некалькі паэтычных зборнікаў, сярод якіх 75 працэнтаў слабых, 20 працэнтаў — сярэдніх і толькі 5 працэнтаў — добрых вершаў. Няма чым пахваліцца. Паэзія нагадвае таго казачнага арла, які, пакуль нясе на сабе свайго героя, увесь час патрабуе ад яго ежы. Герой к канцу падарожжа вымушаны ахвяраваць самім сабой».

Паэзія Максіма Танка — гэта штодзённая — і самая надзённая! — перапіска з зямлёй, роднай зямлёй у скібах ворыва, у смутнай скарзе драўляных асераў, у арганічным гуле бароў і дарог. Паэт перасцерагае сваіх наступнікаў, каб яны, летучы на новыя планеты, не занялі з сабой туды звычайкі дрэннай і ліхой «слупы гранічныя стаўляць і скарбы гор і вод і засень дрэў сваёй прыватнай уласнасцю назваць».

Дарога, закалыханая жытам — шчылівы і святочнапагодны радок, які стаўся назвай выдатнай кнігі. Гэта з поўдня яго паэзіі, з нашага сёння, хоць, варта згадаць, Ежы Путрамант прыкмеціў даўно: «Няшмат сустрэаецца ў польскай паэзіі малюнкаў прыроды, якія сваёй прыгажосцю маглі б параўнацца з карцінамі Танка. Яго паэмы «Нарач» і «Журавінавы цвет» ператвараюць характэрна наднёманскай зямлі ў такую дасканалую паэзію, што Танка можна параўнаць з Міцкевічам без боязі якой-небудзь дыспрапорцыі».

У Максіма Танка кожны верш, зарыфмаваны ён ці напісаны верлібрам, мае зарад думкі значнай і яснай. Між тым, верлібр — не новая для яго форма. Верлібрам напісана прыкладна трэцяя частка зборніка «На этапах» (1936 год). Паэт увесь час вёў і вядзе разведку ў галіне формы, лічачы, што трэба браць усё, што можа вывесці ідэю на арбіту чалавечага сэрца.

Далёка чуваць голас паэта — у Мексіцы кампазітар паклаў яго вершы на музыку.

Доўжыцца ў свеце поўдзень вераснёвы.

Верасень, дзень семнаццаты... Гэтая дата сталася сёння падвойным святам народа.

Анатоль ВЯЛЮГІН.

Уолтэр МЭЙ

Максіму ТАНКУ

НАРАЧ

Пабачыў я Нарачы свойскія воды,
Дзе хвой з бярозамі ўзніклі з лагоды,
Чые партызаны ў суровыя вёсны
Трывала трымалі вінтоўкі і вёсны.

Згубіўся я ў гэтым бясконцым блакіце,
У рысах мінуўшыны, ў сённяшнім жыцце.
Нябёс нарачонкі —
Ідуць нарачанкі,
А ўсе грацыёзныя, быццам грачанкі.

Згубіўся я тут між паэтаў, вяснянак,
У светлым палоне былых партызанаў,
У сялянскіх праклёнах усім чужаніцам —
Стаў братам барам і журлівым крыніцам.

З англійскай перакладу
Рыгор БАРАДУЛІН.

НА МОВАХ СВЕТУ

СССР

Перакладчык беларускай паэзіі на англійскую мову Уолтэр Мэй у сваіх інтэр'ю часта называе сярод любімых паэтаў імя Максіма Танка, да творчасці якога ён звяртаўся неаднойчы. У 1976 годзе ў анталогіі беларускай паэзіі «Цудоўны край Беларусі», выпушчанай маскоўскім выдавецтвам «Прогресс», ён змясціў вялікую падборку твораў Максіма Танка. У 1975 годзе выдавецтва «Мастацкая літаратура» выдала казку Максіма Танка «Конь і леў» у перакладзе Уолтэра Мэя на англійскую мову. А сёлета, напярэдадні 70-гадовага юбілею слаўтага паэта, у мінскім выдавецтве «Юнацтва» выйшла «Быліна пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні». З гэтым творам Максіма Танка знаёміць англамоўнага чытача таксама Уолтэр Мэй.

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

Адно з апошніх замежных выданняў твораў Максіма Танка — кніга паэзіі «Перапіска з зямлёй», выпушчаная ў 1980 годзе ў Празе выдавецтвам «Лідове накладательстві». На чэшскую мову кнігу пераклаў Яраслаў Кабічак.

Аўтар пасляслоўя, вядомы беларусазнаўца Вацлаў Жыдліцкі, зазначае: «Калі Яўген Скурко абраў сабе на пачатку 30-х гадоў свой красамойны псеўданім Максім Танк, з якім ён увайшоў у гісторыю літаратуры, то ў Заходняй Беларусі, адкуль паэт паходзіць і якая пасля заключэння Рыжскага мірнага дагавора ў 1921 годзе трапіла ў склад буржуазнай Польшчы, былі распаўсюджаны псеўданімы іншага се-

мантычнага раду: Сумны, Няшчасны, Бедны... Максім Танк таксама не кінеў радасцю, крыніцамі яго паэзіі таксама былі пакуты, беды і гора народа. Але ён не плакаў і не наракаў. Будзіў! Раней, у 1975 годзе, брацка-слаўскае выдавецтва «Словавенскі спісаватэль» выпусціла на славацкай мове кнігу паэзіі Максіма Танка «Глыток вады» ў перакладзе Юрая Андрычыка.

ПОЛЬШЧА

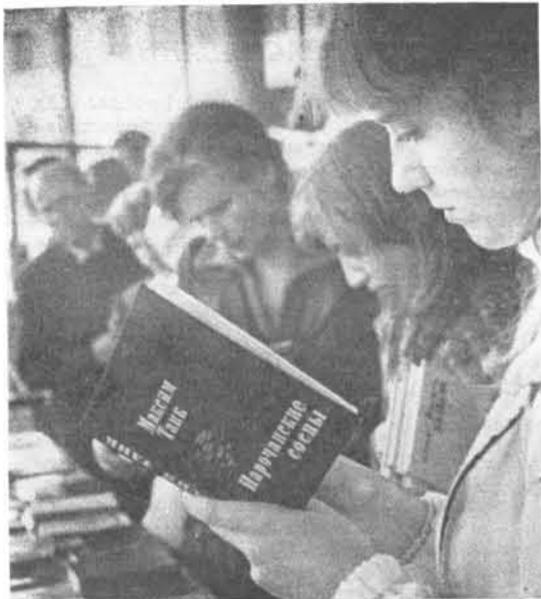
Першым замежным выданнем твораў Максіма Танка можна лічыць «Казку пра Музыку», выпушчаную ў Польшчы ў перакладзе Зыгмунта Фядэцкага, Яна Міркоўскага і Тадэвуша Монірдэ. Ішоў ваенны 1944 год. У вызваленым Любліне яшчэ не быў наладжаны выпуск кніжнай друкаванай прадукцыі, і перакладчыкі размыслылі яе на шапірографе. Гэтую кнігу паэт захоўвае дарогу рэліквію. Пазней, у 1951 годзе, «Казка пра Музыку» выйшла ў варшаўскім выдавецтве «Ксёніжка і веда».

Наогул паэзія Максіма Танка ў Польшчы карыстаецца вялікай папулярнасцю. У 1958 годзе тут выданне «Выбраныя вершы», затым зборнікі «На шляху дзінкі русей» (1965), «Зімовыя прыгоды» (1968), «Выбраныя вершы» (1974), «Выбраная паэзія (1977) і дзённік «Лісткі календара» (1977).

Творы Максіма Танка выхадзілі асобнымі выданнямі на англійскай, балгарскай, іспанскай, карэйскай, кітайскай, славацкай і чэшскай мовах.

Л. ГАРДЗІЦКІ.

СЯРОД ЗОРАК ПЕРШАЙ ВЕЛІЧЫНІ

Жыццё вядомых людзей—паэтаў, вучоных, вынаходнікаў, першаадкрывальнікаў—заўсёды цікавіць. Хочацца ведаць пра усё: як жылі, што любілі, з кім сябравалі, пра што марылі, быццам невядомыя дэталі якім-небудзь чынам могуць растлумачыць, што такое апантанасць, узнёсласць, талент. Ужо на пачатку творчай дарогі М. Танку прадракалі нялёгкую, але пачэсную місію ў літаратуры. Рыгор Шырма ў свой час усхвалявана абвясціў, што талент маладога паэта на «заходнім небасхіле... адразу загарэўся зоркай першай велічыні».

Першыя бунтарскія вершы юнака, яго рэвалюцыйная дзейнасць, мужнасць і стойкасць сведчылі аб нараджэнні паэта, які ўсё сваё жыццё свядома прысвяціць свайму народу, барацьбе за яго лепшую долю.

Паэтаў нараджае час, патрэбы эпохі. Ва ўмовах упартай вызваленчай барацьбы і шырокага антыфашысцкага руху ў былой Заходняй Беларусі, народы якой знаходзіліся пад уладай буржуазна-памешчыцкай Польшчы, надзвычай важна было прабіцца на шырокі свет з пакалам таго жыцця, тых умоў, у якія былі пастаўлены яго землякі. Ён узняў свой голас. І яго пачулі далёка.

Якуб Колас з любоўю называў М. Танка, свайго малодшага калегу, каржакаватым дубам, што глыбока і ўчэпіста пуціў карэнне ў родную зямлю. Беларусь нарадзіла Максіма Танка, беларуская зямля ўзгадала паэта. Дык што ж любіць паэт болей за ўсё? Свой родны край, дарагую яго сэрцу Нарач, стромкія сосны, вясковыя хаты, лугі і

пашы. Вельмі канкрэтнымі і адчувальнымі дэталямі ўваходзіць зямля нарачанская ў свет паэзіі Максіма Танка. Гавораць, што лепшая прыкмета сапраўднай паэзіі ў тым, што яна па духу маладая. Чытаючы вершы М. Танка — і ранейшыя, і больш пазнейшыя, і цяперашнія, — адзначаеш менавіта гэтую рысу. М. Танк увесь час крочыць наперад. Ён сучасны паэт і па мысленню, і па дзеянню. Сёння ён, відаць, найбольш уражае і запамінаецца менавіта ў абліччы страсна заклапочанага чалавека, устрывожанага праўдалюбца, вачам якога адкрываюцца ўсё новыя неўладкаванасці веку. І, можа, нішто так творча не мабілізуе паэта, як прага асабістага ўмяшання, свайго асабістага дачынення да трывог і бед людскіх.

Гарызонты творчасці паэта намнога расшырыліся дзякуючы ўдзелу ў дзяржаўным і грамадскім жыцці краіны, а таксама непасрэднаму сутыкненню з іншым светам, куды не раз вадзілі яго шляхі замежных вандровак.

Пра што марыць паэт? Усе яго думкі скіраваны ў будучыню. Марыць, каб прыгожай і шчодрой была яго зямля, каб пад мірным небам бацькаўшчыны шчасліва жылі яго нашчадкі.

НА ЗДЫМКАХ: М. ЛУЖАНІН і М. ТАНК; на паліцах кнігарань не залежваюцца зборнікі паэзіі Максіма Танка; паэт з унучкай; нялёгка праца — вершы пісаць; лепшы адпачынак на Нарачы!

Фота В. ЖУКА і А. КЛЕШЧУКА.

Максім ТАНК

Прапануем увазе чытачоў некалькі вершаў Максіма Танка з новай кніжкі, змяшчанай у жнівеньскім нумары часопіса «Польмя» пад сімвалічнай назвай «Семдзсят».

СЕМДЗЕСЯТ

Не заві песню песняй, якая
Не сучыць ні болю, ні смагі,
Не азорыць зарой неба краю,
Не акрыліць надзеяй, адвагай,
Не зайграе віном заздараўным,
Не закружыцца танцам няспынным,
Не адклікнецца рэхам стазвонным
І палёт ліхой кулі не спыніць.

Божа мой, шчодрасці
Не паскупіся на радасць,
Зімінім прасторам —
На інеі і снегапады,
Веснім палям —
На вясёлкавыя дажджапады,
Летнім садам —
На грымучыя яблыкапады,
Восеньскім дням —
На расквечаныя лістапады,
Зорным начам —
На раззораныя зарапады...
Не для сябе я прашу,

Зразумей, усемагутны,
А для Зямлі,
Што гарэла ў агні,
Шматпакутная.

Асеннія бярозы,
О, колькі раз вы летам
Палалі ў золаках,
У сонцы, бліскавіцах!
Таму, значыць, кожны ліст
Стаў залатой манетай,
Якой магу і я,
Вандроўнік, разлічыцца
З кастром, што грэў мае
Натруджаныя ногі,
З крыніцай, што паіла
Некалі ў зямозе,
І з зорамі, якія
Значылі дарогу...
Як я за гэта ўсё
Удзячны вам, бярозы!

Я не пакрыўджуся,
Калі забудзеце
Мой адрас і мяне.

Не забывайце толькі
Імён і адрасоў
Сваіх азёр і рэк,
І траў, і дрэў, і птушак,
Калі не хочаце,
Каб вас яны забылі.

Не так шкадую,
Што ў пакутах рос,

Што больш, як вёсен,
Было лютых зім,
Што з рэштак лёсаў
Мне дастаўся лёс,
Што жыў часамі
Розумам чужым.

Шкадую, што
Часцей не парушаў
Я слова «нельга» —
Больш бы разгадаў
Загадак неразгаданых.

Калісьці хапала мне
Ямбаў, харэяў,
Адмераных,
Строгіх радкоў.

А зараз пішу
У рытме свайго
Арытмічнага сэрца,
Зямлі і падзей.

Таму мае вершы
і не надаюцца
Да танца
Або да ружанца,

Як не надаюцца
Да гэтага
Гром,
Гул землетрасення
Ці крык папярэджання.

Гэта было ў тую восень,
Шчодрую на грыбы, на журавіны,
На развітальныя песні журавоў.
Мы так тады былі
Заглыбіліся ў нетры бору,
Што, ў прадчуванні
Нечага і невядомага і немінучага,
Перш — памалу,
Потым — хутчэй пачалі ісці,
А потым бегчы
Да згубленага свайго юнацтва,
Якое на наш голас толькі
Адклікнулася
дальнім рэхам.

НА ПРЫЗБЕ

— Як жывецца, бабуля Агата!
— Ніштавата, сыноч, ніштавата.
Толькі паразляталіся дзеці
Па далёкіх паселішчах дзесьці.
Да сябе клічуць у пераведы.
Ды куды я, старая, паеду
Ад свайго качарэжніка з лавай,
Ад прывычнай вадзіцы і стравы,
Ад сваіх пылянят і дварышча,
Ад жытнёвага шуму-ігрышча,
Ад пагоста, дзе родных няма,
Дзе сабе месца аблюбавала...
Вось, прысеўшы на прызбе, чакаю:
Мо яшчэ хто з дзяцей завітае.

АРХІЎ ВІЦЕБСКАЙ ВОБЛАСЦІ

ДА 120-ГОДДЗЯ З ДНЯ ЗАСНАВАННЯ

120 гадоў назад па ўказу Сената ад 2 красавіка 1852 года ў Віцебску ў верасні 1862 года быў утворан Цэнтральны архіў старажытных актаў. У ім канцэнтраваліся і захоўваліся дакументы былых устаноў Рэчы Паспалітай, якія дзейнічалі на тэрыторыі Віцебскай і Магілёўскай губерняў.

Дакументы архіва за сваё доўгае жыццё не адзін раз мянялі месца захоўвання. У 1903 годзе яны былі перавезены ў Віленскі цэнтральны архіў старажытных актаў.

Пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ўсе архівы Віцебскай губерні, справы ўрадавых устаноў, закончаныя да 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года, склалі адзіны губернскі архіўны фонд. Віцебскае губернскае архіўнае бюро, створанае ў жніўні 1919 года, паставіла пытанне аб вяртанні перададзеных у Вільню дакументаў былого Віцебскага цэнтральнага архіва старажытных актаў.

У сувязі са змяненнем адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу і ліквідацыі Віцебскай губерні ў 1924 годзе ў Віцебску ўтвораны акруговы архіў, рэарганізаваны ў 1927 годзе ў

Віцебскі гістарычны архіў, а ў 1938 годзе — у Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці.

Ужо к канцу 30-х гадоў гэты архіў стаў навукова-даследчай установай. У лістападзе 1932 года пры ім утвораны першы ў Беларусі кабінет архівазнаўства і агітацыйна-масавай работы, які праводзіў вывучэнне архіўных дакументаў, арганізацыю выставак, фотамантажоў, чытанне лекцый, папулярызацыю дакументаў праз друк, радыё. Неўзабаве былі адкрыты чытальная зала і бібліятэка даведак.

Да 1941 года Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці па сваёму аб'ёму і складу дакументаў з'яўляўся буйнейшым у Беларусі. У ім захоўвалася звыш мільёна спраў устаноў дарэвалюцыйнага і савецкага перыядаў.

Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гадоў нанесла архіву вялікую страту. Тры архіва-сховішчы былі спалены разам з абсталяваннем і дакументамі. Значная частка дакументаў вывезена нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў горад Вільню.

Дзейнасць Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці аднавілася ў чэрвені 1944 года з вы-

зваленнем горада і вобласці ад часовай нямецка-фашысцкай акупацыі. На працягу 1944—1945 гадоў вернуты дакументы з Вільні, пачата работа па іх упарадкаванню і стварэнню навукова-даведачнага апарата да іх.

У 1947 годзе дакументы архіва дарэвалюцыйнага перыяду перададзены ў Цэнтральны дзяржаўны гістарычны архіў БССР у горадзе Мінску.

Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці стаў сховішчам дакументаў савецкага перыяду. Цяпер у ім і яго філіялах у гарадах Глыбокім, Оршы, Полацку захоўваецца больш за мільён спраў. Склад і ўтрыманне дакументаў за перыяд 1917—1941 гадоў знайшлі сваё адлюстраванне ў выдадзеным у 1972 годзе даведніку «Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці і яго філіял у горадзе Полацку».

Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці з'яўляецца навуковай установай і мае вялікі вопыт практычнай работы. Работнікі яго прымаюць удзел у распрацоўцы новых праблем архівазнаўства і дакументавання, публікатарскай работы. Па дакументах архіва напісаны гісто-

рыка-эканамічныя нарысы горадоў Віцебска, Оршы і Полацка, гісторыі фабрык і заводаў. Да дакументальных крыніц зьяртаюцца работнікі навукі і культуры, краязнаўцы, студэнты вышэйшых навучальных устаноў. У чытальнай зале архіва штогод працуе каля 100 даследчыкаў.

Асноўнымі напрамкамі сённяшняй работы архіва вобласці з'яўляюцца кантроль за станам ведамасных архіваў і арганізацыяй дакументаў у справаводстве ўстаноў, арганізацыяй і прадпрыемстваў, камплектаванне архіва паўнацэннымі дакументамі, якія ўтрымліваюць шматаспектную інфармацыю, стварэнне і ўдасканаленне навукова-даведачнага апарата да іх, забеспячэнне захаванасці дакументаў. Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці размешчаны ў спецыяльным будынку, дзе створаны ўсе ўмовы для захоўвання і выкарыстання дакументаў. У архіве працуюць кваліфікаваныя кадры спецыялістаў, многія з якіх маюць вышэйшую спецыяльную гісторыка-архіўную адукацыю.

**З. ЖУРАЎЛЁВА,
А. СЫРЦОВА.**

ІМХІ-ІНДЫКАТАРЫ

Грыбная пара. У пошуках баравікоў вы прыходзіце ў сасновы бор. Тут ля падножжа стройных сосен, расцілаецца зялёны мохавы дыван, пад якім хаваюцца прыгажуні — белыя грыбы. Цяжкая ўявіць сабе беларускі лес без мяккага імховага дывана. Сцяблінкі імху пакрыты дробнымі зялёнымі лісточкамі. Карэньняў няма, а замест іх — тонкія ніці, што мацуюць расліну да глебы. У змешаным сырм лесе можна знайсці імхі не толькі на зямлі, але таксама на гніючых калодах і пнях, кары дрэў, на выступаючых з глебы валунах. Схіліўшыся да ляснага ручая, ўбачыце цёмна-зялёныя пласці воднага імху, што сцелюцца па цячэнню. На мяккіх мохавых падушках падстаўляюць сонцу чырвоныя бакі сакавітыя журавіны. Каму ж даводзілася быць на нізінным балочы, несумненна, бачыў і сучэльны, нярэдка паўагружаны ў ваду мохавы покрыў. Але імхі тут ужо не рознакаляровыя, а аднатонныя, зялёныя, скрываючы іх прабіваюцца балотныя травы.

Па працягласці жыцця імхі мала ўступаюць дрэвам. Іх узрост можа дасягаць соцень і нават тысячы і больш гадоў. Характэрна, што многія імхі падобны адзін да аднаго. На першы погляд іх нямнога, але, напрыклад, у Беларусі налічваецца больш за 400 відаў. Дзіўная разнастайнасць прыгажосці імхоў адкрываюцца пад лупай і мікраскопам. Ніяк ледзячы на знешнюю крохкасць, яны вытрымліваюць больш суровыя ўмовы, чым астатнія вышэйшыя расліны. Вядомы выпадак, калі імхі захоўваліся ў калекцыях сухім на працягу некалькіх гадоў, а затым, будучы ўвільготненымі, ажывалі.

У Беларусі, якая неаднаразова падвяргалася абледзяненню, імхі — расліны міграцыйнага паходжання. У нашых раённых умовах характэрна прысутнасць імхоў горнай экалогіі, верагодных прышэльцаў з гор. Асабліваю групу складаюць прыакінічныя імхі, што растуць у нас дзякуючы ўплыwu Атлантыкі.

Імхі, удзельнічаючы ў кругавароце рэчываў і энергіі, уяўляюць важны неад'емны кампанент біясферы, адзін з фактараў устойлівасці экалагічных сістэм. Вялікая роля іх у лясах, як торфаўтваральных ніваў на балотах. Сфармаваныя імхі выкарыстоўваюцца ў медыцыне, у сельскай гаспадарцы.

Г. РЫКОЎСКІ.

Ужо стала добрай традыцыяй штогод наладжваць выстаўкі кветак. Усе фарбы адыходзячага лета на гэты раз сабраліся ў экспазіцыйнай зале Беларускага навукова-даследчага інстытута навукова-тэхнічнай інфармацыі на праспекце

П. Машэрава ў Мінску. Выстаўку падрыхтавала Мінская гарадская арганізацыя аховы прыроды. Цудоўныя букеты руж і гваздзікоў, стройныя стрэлы гладыёлусаў, вялікая разнастайнасць астраў і бягоній, вербены, фуксіі, петуній.

Цікавыя калекцыі паказвалі калектывы Цэнтральнага батанічнага сада АН БССР і саўгаса «Дэкаратыўныя культуры», Рэспубліканскай станцыі юннатаў. Кветкі, вырашчаныя дзецьмі сарака трох школ Мінска, прадставіла гарадская станцыя

юных натуралістаў, а секцыя кветаводаў горада пазнаёміла з творчасцю больш пяцідзесяці аматараў.

НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі; у экспазіцыі — пшчотная альстрэмерыя.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ПОРТ

З ПАРАШУТАМ — У ЦЭЛЬ!

Алена Буракова з Магілёва і Уладзімір Калеснік з Равані заваявалі залатыя медалі на чэмпіянаце СССР па парашутнаму спорту ў адзіночных скачках на дакладнасць прызымлення. Гэтыя спаборніцтвы прайшлі ў Грозным.

Яшчэ адзін беларускі спартсмен — Юрый Раковіч з Магілёва ўзнагароджаны сярэбраным медалём.

ПЕРАМОЖНЫ КВАРТЭТ

Чатыры савецкія барцы класічнага стылю тбілісец Тэмо Казарашвілі, запаражац Генадзь Ярмаляў, кутаісец Тэймураз Апхазава і ерэванец Бенур Пасаян выйшлі пераможцамі чэмпіяната

свету, які прайшоў у Варшаве.

І ў камандным заліку барцы СССР выступілі лепш за іншых.

Свой уклад у скарбонку зборнай унёс і Ігар Каньгін з Віцебска. У асабістым заліку ён заняў трэцяе месца ў вагавай катэгорыі да 90 кілаграмаў.

ПАСЛЯ СЕМІНАРА

Нядаўна ў Маскве прайшоў семінар кіраўнікоў нацыянальных алімпійскіх камітэтаў краін Еўропы.

16 верасня ўдзельнікі семінара былі гасцямі Мінска. Яны наведвалі мемарыяльны комплекс «Хатынь», азнаёміліся са спартыўнымі збудаваннямі горада, алімпійскімі базами «Стайкі» і «Раўбічы».

Адбылася таксама сустрэча-гутарка з кіраўнікамі фізкультурнай арганізацыі рэспублікі і спартыўнай грамадскасцю горада. Старшыня Спорткамітэта БССР В. Сазановіч пазнаёміў гасцей з дасягненнямі рэспублікі ў развіцці фізічнай культуры і спорту.

Госці, што пасяліліся ў гасцініцы «Юбілейная», здзіўлена стаялі ля вокнаў, пыталіся адзін у аднаго: «Хіба сёння ў Мінчан якое свята! Чаму столькі народу выйшла на праспект Машэрава!» Так, гэта было свята. Свята аматараў спорту ўсёй краіны. 12 верасня праводзіўся Усесаюзны дзень бегуна. Больш за 47 мільёнаў чалавек выйшлі на старты ва ўсіх кутках краіны. У Мінску прынялі ўдзел у свяце амаль 500 тысяч чалавек — кожны трэці жыхар сталіцы — ад дзяцей дашкольнага ўзросту да пенсіянераў. Гэта быў паход за здароўем.

НА ЗДЫМКУ: Усесаюзны дзень бегуна ў Мінску.

Фота М. ІГНАЦЕВА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. 1697